

Остоја Раилић¹

Историчар, виши кустос

ЈУ Музеј Републике Српске Бањалука

УДК 341.322.5(497.6)»1992/1995»(048.83)

DOI 10.7251/SIC2609351R

COBISS.RS-ID 143964673

ДОДАТНО УЧВРШЋЕН ТЕМЕЉ ЗА ИСТРАЖИВАЊЕ ИСТОРИЈЕ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ III

**Републички центар за истраживање рата, ратних злочина
и тражење несталих лица, *Атлас злочина над Србима
током Одбрамбено-отаџбинског рата III 1994* (Бањалука:
Републички центар за истраживање рата, ратних злочина и
тражење несталих лица 2024, стр. 119.**

Трећи том *Атласа злочина над Србима током Одбрамбено-отаџбинског рата* изашао је у издању Републичког центра за истраживање рата, ратних злочина и тражење несталих лица 2024. године. Трећи том односи се на 1994. годину. Претходно су 2022. и 2023. године објављени први и други том који су се односили на 1992. и 1993. годину. У првом тому обрађено је 76 стратишта и период од 26. марта до 23. децембра 1992. године. У другом тому обрађено је 11 стратишта из периода од 7/8. јануара 1993. до случаја „Казани“. Хронолошки принцип и утврђена методологија из првог и другог тома примењени су и у изради трећег тома *Атласа злочина над Србима током Одбрамбено-отаџбинског рата*. У трећем тому за 1994. годину обрађено је 7 масовних злочина који су почињени од 1. јануара до 11. новембра 1994. године. Трећи

¹ostrailic2@gmail.com

том, као и прва два, нису попис жртава који је већ објављен 2019. године као посебна публикација. У плану је да се у четвртном тому обраде злочини који су над Србима почињени 1995. године. Трећи том *Атласа злочина над Србима током Одбрамбено-отаџбинског рата* изашао је на 119 страница. Након увода (стр. 7-14) обрађено је укупно 7 масовних злочина на којима су Срби страдали током 1994. године. У трећем тому дјела обрађени су сљедећи злочини: „Јелачићи“ (стр. 17-34); „Јабланица“ (стр. 37-47); „Добој“ (стр. 49-62); „Мезграја“ (стр. 65-78); „Шпионица Горња“ (стр. 81-89); „Ра-чићи и Остружница“ (стр. 91-104); „Жуберин“ (стр. 107-119)“. Сваки злочин је засебно поглавље, подијељено на више потпоглавља: географски положај и етнички састав општине, опис догађаја, жртве, непријатељске војне формације које су учествовале у нападу, правосудни процеси. Наведених 7 злочина почињени су на територији 8 општина: Кладања, Лопара, Добоја, Угљевика, Сребреника, Бихаћа и Босанске Крпе те Невесиња. У уводном дијелу апострофирано је да у овом тому, као ни у првом, нису обрађени сви масовни злочини већ да је полазна основа била у чињеници да је на једној микролокацији у истом нападу страдало четворо и више лица. Уз друге разлоге на тај начин изостављени су одређени злочини. Најупечатљивији примјер је злочин над српском породицом Исаиловић у Брчком 10. маја када је требало да се одржи заједнање Народне скупштине у Брчком. Објављивањем посебних томова *Атласа злочина над Србима током Одбрамбено-отаџбинског рата* за 1993. и 1994. годину одустало се од првобитне идеје да се они објаве у једном том јер је сврсисходнија била објава у два тома из више разлога. Са изузетком једног случаја готово у правилу нису подигнуте оптужнице за злочине који су описани у трећем тому Атласа.

Први злочин који је описан у трећем тому Атласа злочина над Србима током Одбрамбено-отаџбинског рата почињен је на Светог Василија Великог, архиепископа Кесарије Кападокијске 1/14. јануара. Ради се о злочину у селу Јелачићи у општини Кладањ. Данас се дио територије Јелачића налази на територији општине Кладањ (ненасељени дио), а дио на територији општине Шековићи (насељени дио). У нападу на Јелачиће убијено је 17 српских

цивила и војника. Пет из породице Еркић, по четверо из Ескића и Милића, двоје Божића и по једно лице из породица Сејмановић и Вуковић. Претходно су напади на ово село вршени 1992. и 1993. године. У те двије године убијено је више лица из Јелачића. Напад на Јелачиће 14. јануара 1994. године започео је из више праваца у 7 часова ујутро. Размјере злочина у Јелачићима биле су познате тек 8 дана касније. Размјена је извршена 22. фебруара у Мемићима код Калесије. Сутрадан је патолог Зоран Станковић (1954-2021) извршио обдукцију и констатовао монстроузност злочина. О томе говори фотодокументација на страницама 25, 26 и 27 ове публикације. Остала тијела су накнадно размјењена. Срби се нису вратили у Јелачиће. Спомен-плоча убијеним Србима је рушена до 2025. године 4 пута. У нападу на Јелачиће 14. јануара 1994. године страдали су: Петко (Тодор) Божић рођен 1929. године, Зоро (Сретко) Божић рођен 1949, Драго (Ђуро) Ерделић рођен 1928, Новица (Јован) Ерделић рођен 1965, Драго (Божо) Ерделић рођен 1944, Веселин (Гавро) Ерделић рођен 1941, Божо (Саво) Ерделић рођен 1908, Невенка (Обрен) Еркић рођена 1914, Грозда (Десимир) Еркић рођена 1934, Љубинка (Миро) Еркић рођена 1928, Радивоје (Милош) Еркић рођен 1953, Јован (Коста) Милић рођен 1940, Недељко (Миладин) Милић рођен 1967, Радивоје (Десимир) Милић рођен 1940, Коста (Ратко) Милић рођен 1955, Милош (Блашко) Сејмановић рођен 1964. и Миладин (Владета) Вуковић рођен 1959. године.

Други описани злочин у трећем тому је злочин над шест цивила у селу Јабланици у општини Лопаре. Злочин је извршен над 6 припадника 3. мајевичке лаке пјешадијске бригаде Источно-босанског корпуса Војске Републике Српске 23. јануара 1994. године. Радило се о нападу Извиђачко-диверзантске чете 5. оперативне групе „Пантери“ и Извиђачко-диверзантске чете 2. корпуса тзв. Армије РБиХ на коту Капљевац-Церје у Јабланици. Страдали су: Бранко (Чедомир) Антић рођен 1944, Светозар (Милорад) Михајловић рођен 1953, Михајло (Цвијо) Перић рођен 1945, Млађен (Перо) Пурић рођен 1941, Стеван (Илија) Сетвановић рођен 1941. и Миодраг (Василије) Тешић рођен 1950. године. Напад на српске положаје изведен је у раним јутарњим часовима и то у бијелим

комбинезонима како би били мање видљиви. Трећи обрађени злочин је страдање 4 српских цивила приликом гранатирања града Добоја на Велику суботу, дан пред Васкрс, 30. априла од стране припадника тзв. Армије Р БиХ. Страдали су вјерници: Далиборка (Благоје) Благојевић рођена 1974. и Недељко (Младен) Танашић рођен 1971. године те Стојка (Милош) Јовић рођена 1979. године. Од последица рањавања неколико часова касније преминула је Љиљана (Радивоје) Вукослављевић рођена 1975. године. Гранатирање Добоја било је и током 1992. и 1993. године, а настављено је и после 30. априла, током 1994. године, али и током 1995. године.

Злочин у Мезграји, на територији општине Угљевик, догодио се 13. септембра 1994. године. Тада је група диверзанта, извиђачко-диверзантски водови 255. славне брдске бригаде „Хајрудин Мешаић“, Армије Р БиХ упала у заселак Гајићи наведеног угљевичког села. Убијено је девет лица српске националности: Цвјетин (Јован) Алексић рођен 1934, Десанка (Цвјетин) Гајић рођена 1930, Неђељко (Јован) Гајић рођен 1923, Томислав (Милош) Гајић рођен 1967. Радивоје (Перо) Лукић рођен 1936, Цвјетин (Чедомир) Максимовић рођен 1970, Вујадин (Јован) Мићић рођен 1965, Сретен (Данило) Нешковић рођен 1966. и Драгољуб (Милош) Тешановић рођен 1936. године. У Шпионоци Горњој, на територији општине Сребреник, догодио се злочин над шесторо цивила српске националности од 19. августа до 16. октобра 1994. године. У тим активностима учествовали су припадници 108. моторизоване бригаде уз садејство 107. витешке моторизоване бригаде тзв. Армије Републике БиХ. Убијени цивили покушали су прећи на територију под контролом снага Републике Српске. Ради се о сљедећом лицима: Стоја (Спасоја) Богдановић рођена 1944, Милка (Алекса) Богдановић рођена 1953, Смиља (Влајко) Гајић рођена 1936. године, Тривко (Божо) Ђурић рођен 1935. године, Ђука (Јово) Ђурић рођена 1930. и Мара (Радован) Јовић рођена 1926. године. На територији општина Бихаћ и Босанска Крупа, у Рачићу и Острожници, 26. и 31. октобра почињени су злочини над лицима српске националности. У Рачићу је у нападу 502. брдске бригаде тзв. Армије Р БиХ убијено 16 Срба: Босиљка (Вујо) Гогић рођена 1920,

Драган (Никола) Кнежевић рођен 1926, Ђуро (Михајло) Кењало рођен 1946, Љубиша (Бошко) Вујиновић рођен 1914, Стојан (Стево) Кнежевић рођен 1930, Мика (Јован) Брдар рођена 1911, Ђуја (Стево) Кнежевић рођена 1930, Ђуро (Иса) Милисављевић рођен 1913, Раде (Симо) Кењало рођен 1913, Милан (Стево) Ковачевић рођен 1937, Михајло (Миле) Кењало рођен 1912, Марко (Јандрија) Гогић рођен 1923, Ђуја Кењало рођена 1914, Јово (Раде) Грбић рођен 1925, Милка Гајић рођена 1914. и Боја Кењало рођена 1900. године, која је била најстарија жртва. На Колајевцу код Остружнице је у нападу 505. бужимске бригаде тзв. Армије Р БиХ убијено осам Срба: Остоја (Чедо) Бомештар рођен 1949, Предраг (Божо) Грубор рођен 1965, Драган (Милан) Зец рођен 1948, Душан (Јово) Змијањац рођен 1949, Бошко (Милан) Мнадић рођен 1949, Божо (Милан) Ољача рођен 1951, Здравко (Душан) Поповић рођен 1958, Душко (Дане) Станковић рођен 1964. године. Последњи злочин који је описан у трећем тому *Атласа злочина над Србима током Одбрамбено-отаџбинског рата* почињен је 11. новембра 1994. године. Догодио се у Жуберину код Невесиња. Током Друге митровданске офанзиве убијено је једанаест лица српске националности: Милосав (Маским) Чабрило рођен 1940, Даринка (Ристо) Чабрило рођена 1928, Мара (Трифко) Чабрило рођена 1911, Радојка (Мика) Пухало рођена 1922, Гојко (Ристо) Крњеушић рођен 1950, Радивоје (Панто) Радуловић рођен 1971, Ненад (Митар) Шиповац рође 1962, Ристо (Стојан) Чоловић рођен 1956, Слободан (Младен) Пудар рођен 1970, Мирко (Ђорђе) Симић рођен 1959. и Миљан (Бранко) Радуловић рођен 1974. године. Последња четворица наведених првобитно су била заробљена на Плавцу на Прењу. Потом су била одведена у логор који се налазио на фудбалском стадиону у Јабланици. Након физичког малтретирања убијени су на свиреп начин.

Три тома Атласа злочина над Србима током Одбрамбено-отаџбинског рата један су од полазних основа за истраживање страдања српског народа и проучавање Одбрамбено-отаџбинског рата у току 1992, 1993. и 1994. године као сегмената историје Републике Српске. Могућности за истраживање страдања српског народа и Одбрамбено-отаџбинског рата у току 1995. године зна-

чајно ће бити проширене са објављивањем четвртог тома Атласа. Имајући у виду потребу да о страдању Срба у Одбрамбено-отаџбинском рату и процесу стварања Републике Српске буде упозната свјетска јавност било би од изузетног значаја да се, како претходна два, тако и овај и будући томови *Атласа злочина над Србима током Одбрамбено-отаџбинског рата*, преведу на енглески језик. Објављивањем овог дјела додатно је, а биће још више (са објављивањем сљедећих томова) учвршћен темељ за истраживање историје Републике Српске, а посебно историје Одбрамбено-отаџбинског рата.